

Bryssel den 29 november 2023
(OR. en)

16094/1/23
REV 1

SOC 833
EMPL 598
GENDER 211

LÄGESRAPPORT

från:	Rådets generalsekretariat
till:	Delegationerna
Föreg. dok. nr:	15421/23
Ärende:	Rådets slutsatser om omvandlingen av vård- och omsorgssystem under hela livet i riktning mot holistiska, personcentrerade och samhällsbaserade stödmodeller med ett jämställdhetsperspektiv

För delegationerna bifogas rådets slutsatser i det ovannämnda ärendet, som godkändes av rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) vid mötet den 27 november 2023.

Omvandlingen av vård- och omsorgssystem under hela livet i riktning mot holistiska, personcentrerade och samhällsbaserade stödmodeller med ett jämställdhetsperspektiv

Rådets slutsatser

EUROPEISKA UNIONENS RÅD KONSTATERAR FÖLJANDE:

1. Stadiga framsteg när det gäller sociala rättigheter och ökad medvetenhet om alla människors rätt till ett fullgott och värdigt liv har lett till ett ifrågasättande av institutionsvårdsmodeller, som i många fall innebär segregering och begränsar de grundläggande friheterna. Detta paradigmskifte har åtföljts av framsteg inom modeller för professionell vård och omsorg och förändrade idéer om hur vård och omsorg bör se ut. Det får också stöd av vetenskapliga belägg som bekräftar de många bristerna i institutionsvård och av ökad social medvetenhet om vikten av att bygga upp jämlika samhällen och säkerställa jämställdhetsintegrering samt av ökad social lyhördhet och en utbredd preferens för personcentrerade och samhällsbaserade modeller. Europeiska unionen är dessutom part i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som följer den människorättsbaserade modellen för funktionsnedsättning för att arbeta för avinstitutionalisering.

2. Vård och omsorg under hela livet har en betydande jämställdhetsdimension. Kvinnor bär huvudansvaret för att utföra både oavlönat och avlönat omsorgsarbete. Nästan 90 % av de förvärvsarbetande inom sektorn är kvinnor, uppskattningsvis 9,1 miljoner i Europa, med arbeten som ofta, i de flesta av länderna, är otrygga, lågavlönade och undervärderade samt saknar karriärutvecklingsmöjligheter, vilket delvis förklarar den oroväckande bristen på kvalificerad personal inom denna sektor i Europa, särskilt i de mest glesbefolkade områdena eller i mindre utvecklade regioner. I EU utför 92 % av kvinnorna regelbundet oavlönat vård- och omsorgsarbete, och 81 % utför oavlönat vård- och omsorgsarbete varje dag¹. Omsorgsansvar för barn, särskilt för de allra yngsta barnen, utgör ett stort hinder för kvinnors deltagande på arbetsmarknaden². Samtidigt låg sysselsättningsgraden för personer med barn under sex år på 90,1 % för män jämfört med bara 67,2 % för kvinnor. Totalt måste 7,7 miljoner kvinnor i Europa anpassa sina arbetstider på grund av obetalt omsorgsansvar³. Kvinnor ägnar mer tid åt obetalt och lågavlönat omsorgs- och stödarbete än män, vilket innebär att deras tillträde till och fortsatta närvaro på arbetsmarknaden är beroende av deras omsorgsansvar och hur detta ansvar fördelas⁴. Det potentiella inkomstbortfallet för kvinnor på grund av denna ojämna fördelning av oavlönat omsorgsarbete har visat sig uppgå till totalt minst 242 miljarder euro per år⁵. Den ojämlika fördelningen av oavlönat omsorgsarbete mellan män och kvinnor är bland annat kopplad till den bestående löneklyftan mellan könen. Dessutom leder denna obalans till lägre ålderspension för kvinnor, som därför i mindre utsträckning har råd med den vård de behöver och löper större risk att drabbas av fattigdom⁶. Sektorn för långvarig vård och omsorg, stöd och sociala tjänster har stor potential att skapa sysselsättning, och antalet arbetstillfällen som skulle kunna skapas under de kommande tio åren uppskattas till åtta miljoner⁷.

¹ Europeisk strategi för vård och omsorg, s. 2.

² EIGE (2023), *A Better Work–Life Balance: Bridging the gender care gap*.
EIGE (2022), *Gender Equality Index 2022: The COVID-19 pandemic and care*.
EIGE (2021), *Gender inequalities in care and consequences for the labour market*.
EIGE (2020), *Gender equality and long-term care at home*.

³ ReK, yttrande om en europeisk strategi för vård och omsorg.

⁴ EU:s jämställdhetsstrategi.
EIGE (2023), *A Better Work–Life Balance: Bridging the gender care gap*.

⁵ Europaparlamentets utredningstjänst 2022.

⁶ *The 2021 Ageing Report*.
EIGE (2021), *Gender inequalities in care and consequences for the labour market*.

⁷ Europeiska kommissionen (2021), *Grönbok om åldrande: Främja solidaritet och ansvar mellan generationerna*.

3. I Europa kommer antalet personer över 65 års ålder att öka med 14 % mellan 2022 och 2030 och med 38 % under de kommande 30 åren till 129,8 miljoner⁸. 2030 kommer antalet personer med behov av långvarig vård och omsorg att vara 33,7 miljoner och siffran förväntas 2050 uppgå till 38,1 miljoner⁹. Detta ska ses mot bakgrund av de ihållande utmaningarna när det gäller tillgången till överkomliga, tillgängliga och högkvalitativa omsorgstjänster i många EU-länder.
4. Framsteg har gjorts när det gäller att uppnå Barcelonamålen som fastställdes 2002 för förskoleverksamhet och barnomsorg. Dessa framsteg har dock, delvis till följd av skillnader i de nationella systemen, varit ojämna mellan medlemsstaterna, särskilt när det gäller den yngsta gruppen barn och barn från missgynnade miljöer. De nya Barcelonamålen för 2030 är därför inriktade på att förbättra deltagandet i tillgänglig och ekonomiskt överkomlig förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet och på att minska skillnaderna i detta deltagande mellan barn i allmänhet och barn som riskerar fattigdom eller social utestängning samt andra grupper av barn med färre möjligheter, såsom barn med särskilda utbildningsbehov och barn med funktionsnedsättningar. Faktisk tillgång till kostnadsfri förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet för behövande barn är också en av de viktigaste rekommendationerna i rådets rekommendation om inrättande av en europeisk barngaranti. Dessutom uppmanas medlemsstaterna i EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030, i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, att inkludera alla barn med funktionsnedsättning i den ordinarie undervisningen. Detta innebär att man måste skapa utbildningsmiljöer som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, ta fram lämpliga undervisningsmetoder och utbilda kvalificerad personal.

⁸ Eurostat, PROJ_23NP.

⁹ 2021 års rapport om långvarig vård och omsorg.

5. Enligt Regionkommittén är bristen på kvalificerad vård- och omsorgspersonal ett problem i hela Europa, med långtgående sociala konsekvenser¹⁰. Det finns en paradox i att vård- och omsorgsverksamhet ses som avgörande för samhällets kollektiva välbefinnande samtidigt som vård- och omsorgsarbete i stor utsträckning fortfarande, i många länder, är undervärderat och lågavlönat, med dåliga utsikter till karriärutveckling, otillräckliga utbildningsmöjligheter, underbemanning samt – i vissa fall – mycket begränsad anställningstrygghet. Den nuvarande situationen kräver därför ett strategiskt tillvägagångssätt för vård och omsorg, som måste integrera ett jämställdhetsperspektiv och ha som utgångspunkt att ansvaret för att tillhandahålla vård och omsorg inte uteslutande ligger hos vårdtagarens familj, samtidigt som man konstaterar att sociala skyddsåtgärder för att säkerställa högkvalitativ vård och omsorg till ett överkomligt pris är en avgörande faktor för tillgången. På detta område har många aktörer på olika nivåer en roll att spela, däribland lokala och regionala myndigheter, EU:s medlemsstater och EU-institutionerna i enlighet med sina respektive befogenheter på områdena hälso- och sjukvård, långvarig vård och omsorg, social omsorg och utbildning, samt arbetsmarknadens parter, det civila samhället och enheter inom den sociala ekonomin, i enlighet med den europeiska strategin för vård och omsorg.

EUROPEISKA UNIONENS RÅD BEAKTAR FÖLJANDE:

6. Mänskliga rättigheter är centrala europeiska värden. Enligt artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) ska unionen bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

¹⁰ ReK, yttrande om en europeisk strategi för vård och omsorg.

7. Jämställdhet är ett grundläggande europeiskt värde och en central del av de mänskliga rättigheterna. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en av Europeiska unionens grundläggande principer, som fastställs i fördragen och erkänns i artikel 23 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt artikel 8 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska unionen i all sin verksamhet syfta till att undanröja bristande jämställdhet mellan kvinnor och män och att främja jämställdhet mellan dem.
8. I den europeiska strategin för vård och omsorg fastställs en agenda för att förbättra situationen och rättigheterna för såväl vård- och omsorgspersonal och anhörigvårdare (främst kvinnor) som vårdtagare. Medlemsstaterna uppmanas att garantera högkvalitativa, ekonomiskt överkomliga och tillgängliga tjänster för långvarig vård och omsorg samt förskoleverksamhet och barnomsorg och att säkerställa bättre, jämställda arbetsvillkor och balans mellan arbete och privatliv för båda. Genomförandet av denna agenda kommer ytterligare att stödja tillämpningen och genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och bidra till att EU:s mål på områdena sysselsättning, kompetens och fattigdomsminskning uppnås fram till 2030 samt främja jämställdhet. I strategin rekommenderas också att medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter på EU-nivå och nationell nivå verkar för en ändamålsenlig social dialog och ingår kollektivavtal för vård- och omsorgssektorn, i syfte att ge vård- och omsorgspersonal rättvisa arbetsvillkor och skäliga löner, samt att de vidtar åtgärder för att underlätta kompetenshöjning och omskolning av vård- och omsorgspersonal. Vidare uppmanas medlemsstaterna att bekämpa könsstereotyper och främja en mer jämlik fördelning av omsorgsansvaret mellan kvinnor och män.
9. I kommissionens jämställdhetsstrategi för 2020–2025 anges att ”otillräcklig tillgång till kvalitativ och överkomlig formell omsorg är en av de viktigaste drivkrafterna bakom ojämställdheten på arbetsmarknaden. Investeringar i omsorgstjänster är därför viktigt för kvinnors möjlighet till förvärvsarbete och utveckling inom ett yrke. Det har också potential att skapa arbetstillfällen för både kvinnor och män.”

10. I artikel 19 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning från 2006 erkänns rätten att leva självständigt och att delta fullt ut i samhället, och fastställs åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har rätt att välja var och hur de bor samt med vem, på samma villkor som andra. Dessutom anges det att personer med funktionsnedsättning bör ha tillgång till olika former av samhällsservice både i hemmet och inom särskilt boende och till annan service för att förhindra isolering och avskildhet från samhället. Detta kräver strukturella förändringar för att ersätta institutionaliserade miljöer med stödtjänster för självständigt boende. I samma anda upprepas i strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030 EU:s åtagande att gå över från institutionsbaserad till samhällsbaserad vård och omsorg och att kommissionen kommer att stödja nationella, regionala och lokala myndigheter i deras arbete för avinstitutionalisering och för att underlätta självständigt boende, inbegripet de bästa boende- och omsorgslösningarna. I strategin uppmanas också medlemsstaterna att införa god praxis för avinstitutionalisering och främja och säkerställa finansiering för tillgängliga och subventionerade bostäder som även är till för personer med funktionsnedsättning, däribland för äldre personer med funktionsnedsättning, samt ta itu med utmaningar för hemlösa personer med funktionsnedsättning.
11. I rådets rekommendation av den 8 december 2022 om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet rekommenderas medlemsstaterna att kontinuerligt anpassa utbudet av tjänster inom långvarig vård och omsorg till behoven av långvarig vård och omsorg, samtidigt som de erbjuder ett balanserat utbud av alternativ för långvarig vård och omsorg och vårdmiljöer för att tillgodose olika behov och stödja valfriheten, och deltagandet i beslutsfattande, för personer i behov av vård, inbegripet genom att utveckla och/eller förbättra hemvård och samhällsbaserad vård och säkerställa att tjänsterna inom långvarig vård och omsorg är väl samordnade med förebyggande åtgärder, hälsosamt och aktivt åldrande samt hälso- och sjukvårdstjänster och att de stöder självständighet och självständigt boende samt inkludering i samhället i alla miljöer för långvarig vård och omsorg. I rådets rekommendation uppmanas också medlemsstaterna att stödja sysselsättning av god kvalitet och rättvisa arbetsvillkor inom sektorn, i syfte att förbättra professionaliseringen av vården och omsorgen, tillhandahålla tjänster av högre kvalitet inom långvarig vård och omsorg och hantera kompetensbehov och brist på arbetskraft. Samtidigt uppmanas medlemsstaterna att identifiera icke-professionella vårdgivare och stödja dem i deras omsorgsverksamhet.

12. Rådets rekommendation av den 8 december 2022 om förskoleverksamhet och barnomsorg: Barcelonamålen för 2030 syftar till att uppmuntra medlemsstaterna att öka andelen barn som deltar i förskoleverksamhet och barnomsorg för att på så sätt öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och främja barns sociala och kognitiva utveckling, särskilt när det gäller barn i utsatta situationer, däribland barn med funktionsnedsättningar, eller barn från missgynnade miljöer. I detta syfte rekommenderar rådet bland annat att man verkar för en ytterligare uppåtgående konvergens mellan medlemsstaterna när det gäller barns deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg, främjar tillgänglig förskoleverksamhet och barnomsorg till överkomliga priser och av god kvalitet, ägnar uppmärksamhet åt hur många timmar barn deltar i förskoleverksamhet och barnomsorg och om detta är förenligt med att föräldrarna på ett meningsfullt sätt deltar på arbetsmarknaden, och undersöker orsakerna när barn deltar under få timmar, samt minskar skillnaderna i deltagande mellan barn som riskerar fattigdom eller social utestängning och barn i allmänhet.

EUROPEISKA UNIONENS RÅD NOTERAR FÖLJANDE:

13. I Europeiska regionkommitténs (ReK) yttrande om den europeiska strategin för vård och omsorg (2023) betonas behovet av en gemensam strategi för hälso- och sjukvård, omsorg och utbildning, inbegripet införande av ett system för interoperabilitet mellan sektorer, för att säkerställa en tillgänglig långvarig vård och omsorg som tillgodoser både de vård- och omsorgsbehövandes och vård- och omsorgspersonalens behov samt en högkvalitativ, ekonomiskt överkomlig och tillgänglig barnomsorg.
14. I Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs (EESK) yttrande om den europeiska strategin för vård och omsorg (2022) uppmanas medlemsstaterna att bland annat tillhandahålla tjänster av högre kvalitet under hela livscykeln, öka medvetenheten genom att samla in och sprida viktig bästa praxis om verktyg och infrastruktur, säkerställa att jämställdhet förblir av central betydelse för genomförandet av strategin, bl.a. genom åtgärder för att bekämpa skadliga könsstereotyper som inverkar negativt på den formella och den informella vård- och omsorgssektorn, uppbåda alla resurser för att tillgodose det ökande och varierande behovet av vård och omsorg, och överväga rörlighet för vård- och omsorgspersonal och arbetskraftsmigration från länder utanför EU, tillsammans med verktyg för att matcha utbud och efterfrågan samt erkännande av kvalifikationer.

15. I EESK:s yttrande som offentliggjordes 2022 med titeln *I riktning mot en ny omsorgsmodell för äldre: lärdomar av covid-19-pandemin* betonas behovet av att tillmötesgå kravet på avinstitutionalisering, på ett generellt plan, när det gäller omsorg på äldreboenden genom att främja de omsorgsberoende äldres självständighet, oberoende, förmåga att klara sig själva och sociala relationer. Kommittén förtydligar att detta kräver tillhandahållande av lokala sociala resurser och hälso- och sjukvårdsresurser, mycket mer strukturerad och effektiv hemtjänst samt nya bostadsalternativ, såsom skyddade bostäder, stödbostäder eller gemensamma boenden, gruppboendestäder eller andra alternativ som finns i olika EU-länder, beroende på behoven och preferenserna hos de äldre som snart inte längre kan klara sig själva. För personer med störst omsorgsbehov måste traditionella äldreboenden göras om så att de i större utsträckning liknar hemmiljön, menar EESK.
16. I yttrandet från rådgivande kommittén för lika möjligheter för kvinnor och män med titeln *The care gap in the EU: a holistic and gender-transformative approach* (2021) betonas att bristen på ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och högkvalitativa vård- och omsorgstjänster i de flesta EU-länder och det faktum att omsorgsarbetet inte är jämnt fördelat mellan kvinnor och män har en direkt negativ inverkan på kvinnors deltagande i alla aspekter av det sociala, ekonomiska, kulturella och politiska livet.
17. Dessa slutsatser bygger på rådets, Europaparlamentets och kommissionens tidigare arbete och politiska åtaganden samt insatser från andra relevanta aktörer, inbegripet de dokument som förtecknas i bilagan.

EUROPEISKA UNIONENS RÅD UPPMANAR MEDLEMSSTATERNA,

med beaktande av nationella omständigheter, inbegripet den territoriella fördelningen av befogenheter samt arbetsmarknadsparternas självständighet, att

18. erkänna individens rätt att bli omvårdad, på lika villkor, genom att främja reformer, bland annat genom rättsliga instrument när så är nödvändigt, som på ett holistiskt sätt definierar och säkerställer rätten till tillräcklig, lämplig och ekonomiskt överkomlig, personcentrerad och samhällsbaserad vård av hög kvalitet; det är viktigt att vården och omsorgen ligger i linje med den berörda personens val, och han eller hon har rätt att få stöd i denna process och detta beslut; rätten till vård innebär att omsorgsgivare ges stöd (t.ex. genom tillhandahållande av socialt skydd och utbildning, rådgivning och avlastningsvård), och att man erkänner deras rätt att fatta beslut om hur mycket och vem han eller hon ska vårda samt rätt till balans mellan arbete och privatliv och till rättvisa arbetsvillkor och löner,
19. vidta åtgärder för att vägleda utvecklingen av långvarig vård och omsorg och stödtjänster i riktning mot en samhällsbaserad och personcentrerad strategi som integrerar ett jämställdhetsperspektiv, en människorättsbaserad modell för funktionsnedsättning, ömsesidigt stöd, samskapande och motverkande av diskriminering på flera grunder, i god tid och i linje med de tidsfrister som föreslås i rådets rekommendation av den 8 december 2022 om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet, i syfte att
 - a) säkerställa tillgänglig, ekonomiskt överkomlig, högkvalitativ och personcentrerad långvarig vård och omsorg samt stöd som gör det möjligt för dem som är i behov av det, och som så önskar, att förebygga institutionalisering, leva värdiga liv med självbestämmande, bevara sin självständighet, leva på egen hand i samhället och fritt kunna bestämma var, med vem och hur de vill bo,
 - b) med beslutsamhet främja alternativ för ett liv i samhället och lokala stödsystem som respekterar människors vilja och preferenser och som motsvarar deras vård- och omsorgsbehov,

- c) vid behov genomföra den nödvändiga omvandlingen så att vård- och omsorgstjänster, inbegripet de som erbjuds av vårdinrättningar, tillhandahålls i personcentrerad och samhällsbaserad form och säkerställa att skyddssystem inrättas så att utsatta personer som får vård skyddas från alla former av övergrepp,
- d) sträva efter att säkerställa den långvariga vårdens och omsorgens hållbarhet ur finansiell och arbetskraftsmässig synvinkel samt dess tillräcklighet, räckvidd och täckning, med beaktande av behovet av innovation och förebyggande åtgärder,
- e) se till att de olika tjänsterna för långvarig vård och omsorg är så heltäckande som möjligt samt att det finns en effektiv samordning mellan dem, särskilt mellan sociala tjänster och hälso- och sjukvårdstjänster, genom att tillhandahålla fullt flexibla och individanpassade tjänsteportföljer,
- f) utforma individanpassade vägval och integrerade vårdmodeller, till exempel genom fallhantering, för att på bästa sätt utnyttja de möjligheter som digitaliseringen erbjuder,
- g) sträva efter att säkerställa adekvat utbildning för yrkesverksamma inom personcentrerad och heltäckande vård och omsorg,
- h) främja antagandet av innovativa, samhällsbaserade lokala lösningar som utnyttjar teknik på ett etiskt sätt och använder viktiga verktyg såsom offentliga medel och innovativa sociala klausuler i offentlig upphandling, och en kontinuerlig förbättring av systemen för långvarig vård och omsorg, inbegripet ett systematiskt genomförande av en strategi för jämställdhetsintegrering,
- i) sträva efter att säkerställa tillgång till multidisciplinärt professionellt och personcentrerat stöd och tjänster för hemvård och samhällsstöd, för att på ett korrekt sätt tillgodose behoven och garantera lika tillgång, särskilt i de områden som ligger långt ut på landet, på öar och i glesbygd, genom att främja innovativa offentliga och offentlig-privata lösningar med bidrag från berörda parter och privata företag i den tredje sektorn och ta itu med ojämlikheter kopplade till landsbygd, ekonomisk kapacitet och kön,

- j) i linje med rådets rekommendation om långvarig vård och omsorg främja ändamålsenliga mekanismer för att förbättra kvaliteten på tjänster och resurser och utveckla nationella kvalitetsramar för långvarig vård och omsorg som bygger på en utvärdering av hur långvarig vård och omsorg samt stöd påverkar människors livskvalitet,

20. verka för en attitydförändring som syftar till att omvärdera och erkänna omsorgsarbete, både yrkesmässigt och icke-yrkesmässigt samt avlönat och oavlönat, undanröja bristande jämställdhet, könsdiskriminering och könsstereotyper samt få till stånd en övergång till delat ansvar för vård genom att

- a) stärka det sociala skyddet och stödåtgärderna för anhörigvårdare, till exempel genom att främja genomförandet av stödåtgärder och flexibla utbildningsprogram av hög kvalitet inom anhörigvård som inbegriper psykologiskt stöd och utbildning i digitala färdigheter,
- b) främja mekanismer, i enlighet med nationella regler, som gynnar balans mellan arbete och privatliv för både kvinnor och män, exempelvis genom mer flexibla arbetstider, modeller för hybridarbete och säkerställande av att vårdare har tillgång till ledighet på lika villkor,
- c) erbjuda lämpliga alternativ för betald ledighet, oavsett var det ekonomiska stödet kommer ifrån, som varken påverkar kvinnors anställbarhet eller deras återgång till arbete negativt, samtidigt som man tillhandahåller tjänster för balans mellan arbete och privatliv som underlättar genomförandet av stödtjänster för anhörigvårdare,
- d) främja en samhällsdebatt om vård och omsorg, till exempel genom kampanjer för att öka medvetenheten, genom att förespråka kvinnors och mäns lika ansvar inom formell och informell vård, genom att utrota de könsstereotyper och könsroller som traditionellt förknippas med vård- och omsorgsarbete, genom att göra vård- och omsorgsarbete mer attraktivt samt genom att erkänna värdet av vård och omsorg och människors rätt att själva välja vilket slags liv de vill leva och deras rätt till värdighet,

21. involvera män och pojkar som drivkrafter för förändringar, som de också gynnas av, och som strategiska partner och allierade i arbetet för jämställdhet när det gäller avlönat och oavlönat omsorgsarbete,
22. om så ännu inte har skett, fastställa kvalitetsnivåer och kvalitetsstandarder för vården och omsorgen i enlighet med principerna i de två nyligen antagna rådsrekommendationerna om långvarig vård och omsorg samt förskoleverksamhet och barnomsorg, alltid med beaktande av behoven hos dem som får stöd och hos omsorgsgivare liksom de befintliga ojämlikheterna mellan könen, samt, som ett grundläggande mål för omsorgsmodellerna, sträva efter att undanröja klyftor mellan könen,
23. främja lämpliga och rättvisa arbetsvillkor och löner inom vård- och omsorgssektorn samt förskoleverksamhet och barnomsorg och se till att personalen har lämplig utbildning; medlemsstaterna uppmanas särskilt att verka för förbättrade arbetsvillkor och löner genom att reglera arbetsvillkoren och främja social dialog och, i tillämpliga fall, branschspecifika kollektivförhandlingar, samt genom att verka för minimistandarder och uppförandekoder för företag med avseende på vård och omsorg under hela livet, jämställdhet i fråga om arbetsvillkor och balans mellan arbete och privatliv,
24. med full respekt för arbetsmarknadsparternas självständighet uppmuntra dessa att i kollektivavtal inkludera åtgärder för att överbrygga löneklyftan mellan kvinnor och män inom vård- och omsorgssektorn, i linje med principen om lika lön för likvärdigt arbete,
 - a) verka för korrekta och rättvisa arbetsvillkor och löner för hushållsanställda inom vård och omsorg, särskilt för inneboende omsorgsgivare, och bekämpa odeklarerat arbete inom omsorgstjänster, med särskild hänsyn till omsorgsarbete i hemmen, som ofta utförs av kvinnliga migrerande arbetstagare,
 - b) vid behov förbättra skyddet för vård- och omsorgspersonal och vidta åtgärder för att skydda dem mot risken för trakasserier, sexuella trakasserier och våld på arbetsplatsen,

- c) säkerställa grundutbildning och fortbildning av vård- och omsorgspersonal för att ge dem den yrkeskompetens som krävs för att de ska kunna tillhandahålla individanpassade tjänster av god kvalitet, inbegripet utbildning och stöd för utveckling av specialiserade, mjuka och digitala färdigheter,
- d) säkerställa vårdpersonalens yrkesmässiga utveckling genom vidareutbildning och på så sätt hjälpa dem att avancera i sin yrkeskarriär och tillhandahålla vård av god kvalitet som är människocentrerad och samhällsbaserad,
- e) uppmana upphandlande myndigheter att fullt ut utnyttja de verktyg som finns tillgängliga inom ramen för offentliga upphandlingsförfaranden för att garantera rättvisa arbetsvillkor för vård- och omsorgspersonal som anställs av företag som tilldelats offentliga kontrakt,
- f) främja samarbete med enheter inom den sociala ekonomin för att utforma och tillhandahålla personcentrerade och samhällsbaserade omsorgs- och stödtjänster av hög kvalitet,
- g) uppmuntra både pojkar och flickor att, när de gör val på högstadie- och gymnasienivå, överväga yrkeskarriärer inom kvalitetsvård och värdesätta och erkänna vård och omsorg som en grundläggande verksamhet,

25. anta åtgärder, utifrån vad som är lämpligt, i linje med den europeiska strategin för vård och omsorg och rådets rekommendation om förskoleverksamhet och barnomsorg: Barcelonamålen för 2030, i syfte att

- a) öka barns deltagande i tillgänglig och ekonomiskt överkomlig förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet, även för barn med särskilda utbildningsbehov, samt vidta nödvändiga och rimliga åtgärder för att minska skillnaderna i deltagande mellan barn som riskerar fattigdom och social utestängning och barn i allmänhet¹¹, samtidigt som hänsyn tas till skillnader i de nationella systemen,

¹¹ Även med beaktande av rådets rekommendation 2021/1004 om inrättande av en europeisk barngaranti.

- b) tillhandahålla överkomliga, tillgängliga och högkvalitativa förskole- och barnomsorgstjänster som också är lättillgängliga på landsbygden och i missgynnade områden, för att verka för att alla pojkar och flickor har tillgång till förskoleverksamhet och barnomsorg,
- c) effektivt arbeta för att det inte ska finnas något glapp mellan slutet på den betalda föräldraledigheten och tillgången till eller, i tillämpliga fall, den lagfästa rätten till en plats i förskoleverksamhet eller barnomsorg,
- d) främja mäns uttag av pappa- och föräldraledighet samt flexibla arbetstider för att därigenom ta itu med könsstereotyper, i syfte att underlätta en rättvisare fördelning av omsorgs- och stödansvaret mellan föräldrarna när det gäller avlönat och oavlönat arbete i enlighet med direktiv (EU) 2019/1158, och därigenom förbättra balansen mellan arbete och privatliv samt även bidra till att barnet utvecklar sin relation till båda föräldrarna; stärka rättigheterna för arbetstagare med omsorgsansvar till pappa- och föräldraledighet och till flexibla arbetstider, öka medvetenheten om dessa nya rättigheter och deras genomförande samt säkerställa tillgång i förskoleverksamhet och barnomsorg av hög kvalitet för omsorgsgivare som arbetar utanför normal arbetstid,

26. ägna vederbörlig uppmärksamhet åt platsspecifika utmaningar i samband med tillgången till omsorgstjänster genom åtgärder som

- a) syftar till att säkerställa tillgång till personcentrerade, samhällsbaserade, högkvalitativa och ekonomiskt överkomliga vård- och omsorgstjänster och stödtjänster, med särskilt beaktande av missgynnade områden, såsom landsbygdsområden, öar och glesbefolkade eller avlägsna områden, genom nyskapande initiativ, i samarbete med regionala och lokala myndigheter samt med den sociala ekonomin, det civila samhället, kvinnoorganisationer och andra berörda parter, där man utnyttjar omsorgsekonomin möjligheter samt även teknik och digitalisering, och därigenom bidrar till att göra dessa områden mer attraktiva och öka den ekonomiska aktiviteten och skapandet av arbetstillfällen,

- b) kartlägga och ta itu med ekonomiska skillnader och inkomstnivåer i stadsområden, säkerställa lika tillgång till personcentrerade, samhällsbaserade och högkvalitativa omsorgs- och stödtjänster genom att främja lokala partnerskap/grannskapspartnerskap som identifierar behov, och enas om strategier, inbegripet samhälls- och volontärprogram, grannskapsgrupper eller program för solidaritet mellan generationerna,

EUROPEISKA UNIONENS RÅD UPPMANAR KOMMISSIONEN ATT I SAMRÅD MED MEDLEMSSTATERNA

- 27. fortsätta att använda den europeiska planeringsterminen och den öppna samordningsmetoden på det sociala området, särskilt genom kommittén för socialt skydd, för att främja övervakning, förbättrad datainsamling, samordning och utbyte av god praxis om långvarig vård och omsorg,
- 28. uppmuntra mobilisering och effektiv användning av EU:s resurser och medel för att stödja genomförandet av den europeiska strategin för vård och omsorg och rådsrekommendationerna om långvarig vård och omsorg samt förskoleverksamhet och barnomsorg i syfte att gå vidare med omvandlingen av vård- och omsorgssystem i riktning mot holistiska, personcentrerade och samhällsbaserade modeller i syfte att uppvärdera vård och omsorg och utrota fördomar och könsstereotyper,
- 29. främja sociala innovationer som underlättar ömsesidigt lärande och framsteg i riktning mot en bättre offentlig politik genom användning av evidens- och forskningsbaserade metoder och innovativ vård och omsorg samt innovativt stöd och genom att införa tillgängliga innovativa tekniker och digitala lösningar för tillhandahållandet av omsorgstjänster som underlättar självständighet och självständigt boende, med deltagande av användarna av tjänsterna, arbetsmarknadens parter och den sociala ekonomin, den tredje sektorn, det civila samhället och kvinnoorganisationer, och samtidigt använda viktiga verktyg såsom europeiska offentliga medel och sociala klausuler i förfaranden för offentlig upphandling,

30. genomföra insamling (t.ex. administrativ och undersökningsbaserad) av uppgifter och utveckling av verktyg, standardiserade indikatorer och jämförbara könsuppdelade uppgifter om personer som får eller behöver långvarig vård och omsorg, och om anhörigvårdare – när så är möjligt – samt om professionella omsorgsgivare, i syfte att systematiskt övervaka medlemsstaternas framsteg när det gäller att utveckla tillgänglig, ekonomiskt överkomlig och högkvalitativ vård och omsorg, bland annat för att uppnå Barcelonamålen för 2030,
31. tillsammans med medlemsstaterna undersöka genomförbarheten när det gäller satelliträkenskaper för omsorg och hushåll på ett sätt som utvidgar de traditionella redovisningssystemen, i syfte att redovisa och värdera obetald produktiv verksamhet i samband med vård och omsorg (såsom långvarig vård och omsorg, barnomsorg, hushållstjänster osv.), som är en viktig aspekt av människors liv, men som till stor del saknas i den vanliga ekonomiska statistiken såsom bruttonationalprodukten (BNP), för att mäta och bedöma det ekonomiska bidraget från oavlönat omsorgsarbete, med hjälp av könsuppdelade uppgifter när så är möjligt.
-

Hänvisningar

1. Interinstitutionellt inom EU

Den europeiska pelaren för sociala rättigheter som tillkännagavs av Europaparlamentet, rådet och kommissionen den 17 november 2017.

https://commission.europa.eu/publications/european-pillar-social-rights-booklet_sv

2. Rådet

Rådets slutsatser om åtgärder mot lönegapet mellan kvinnor och män: värdering och fördelning av avlönat arbete och oavlönat omsorgsarbete ([13584/20](#))

Ordförandeskapets slutsatser om effekterna av långvarig vård och omsorg på balansen mellan arbete och privatliv ([8764/20](#))

Rådets slutsatser – Jämställda ekonomier i EU: vägen framåt ([14938/19](#))

Rådets slutsatser – Framtidens arbete: ett livscykelperspektiv ([10134/18](#))

[Rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet](#) (EUT C 476, 15.12.2022, s. 1)

[Rådets rekommendation om förskoleverksamhet och barnomsorg: Barcelonamålen för 2030](#) (EUT C 484, 20.12.2022, s. 1)

3. Europaparlamentet

[What if care work were recognised as a driver of sustainable growth?](#) Briefing från Europaparlamentets utredningstjänst (2022) (inte översatt till svenska)

4. Europeiska kommissionen

[A European Care Strategy for caregivers and care receivers](#) (2022) (inte översatt till svenska)

[The 2021 Ageing Report. Economic and Budgetary Projections for the EU Member States \(2019-2070\)](#) (inte översatt till svenska)

[Grönbok om åldrande: Främja solidaritet och ansvar mellan generationerna](#) (2021)

[Long-term care report](#) (2021) (inte översatt till svenska)

5. Regionkommittén

[Yttrande från Europeiska regionkommittén – En europeisk strategi för vård och omsorg](#) (EUT C 157, 3.5.2023, s. 26)

6. Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE)

[EIGE \(2023\), A Better Work–Life Balance: Bridging the gender care gap](#) (inte översatt till svenska)

[EIGE \(2021\), Gender inequalities in care and consequences for the labour market](#) (inte översatt till svenska)

[Gender inequalities in care and consequences for the labour market](#) (2020) (inte översatt till svenska)

7. Förenta nationerna

Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. [General comment No. 5 \(2017\) on living independently and being included in the community](#) (på FN:s officiella språk)

8. Övrigt

[The care gap in the EU: a holistic and gender-transformative approach](#) (inte översatt till svenska), rådgivande kommittén för lika möjligheter för kvinnor och män (2021)

[Towards a Stereotype-Free European Union: Opinion on Combatting Gender Stereotypes](#) (inte översatt till svenska), rådgivande kommittén för lika möjligheter för kvinnor och män (2021)

[Challenges in long-term care in Europe – A study of national policies 2018](#) (inte översatt till svenska), Europeiska nätverket för socialpolitik

[Deinstitutionalisation and community living–outcomes and costs: report of a European Study \(DECLOC-rapporten\)](#) (London School of Economics Research Online) (inte översatt till svenska)

[Report on the Transition from Institutional Care to Community-based Services in 27 Member States of the European Union](#) (2020) (inte översatt till svenska), studie beställd av Europeiska kommissionen, utarbetad Jan Šiška och Julie Beadle-Brown